

Työväenteatteri päivittyy 2020-luvulle

Työväenteatteri voi tarjota välineitä tutkia nykypäivän työelämää ja tulevaisuuden visioita. Kolmen oppilaitoksen yhteishankkeessa työväenteatteri tuodaan 2020-luvulle.

Millaista voisi olla 2020-luvun työväenteatteri, mihin teemoihin sen olisi tartuttava ja ketä sen olisi puhuteltava? Näihin kysymyksiin on etsitty vastausta Teatterikorkeakoulun, Tampereen yliopiston Teatterityön tutkinto-ohjelman ja Helsingin yliopiston teatteritieteen opintosuunnan yhteistyönä toteutetussa opintokokonaisuudessa, joka huipentuu esityskiertueeseen.

Kurssin pääopettajina ovat toimineet työväenteatterin historiaan perehtynyt dosentti **Mikko-Olavi Seppälä**, näyttelijä **Minna Hokkanen** ja nykypäivän työelämää jo 15 vuoden ajan teoksissaan käsitellyt teatteriohjaaja **Janne Saarakkala**. Saarakkalan mukaan opiskelijat ovat kulkeneet teorian kautta käytäntöön, kun historialuentojen jälkeen on siirrytty lattiatyöskentelyyn.

– Olen tehnyt opiskelijoiden kanssa Mikko-Olavi Seppälän antamien näytelmäehdotusten pohjalta kohtausharjoituksia historiallisista lähtökohdista. Erityisesti siitä, kuinka työväenteatteri on pyrkinyt vaikuttamaan yleisöön, Saarakkala kertoo.

Lisäksi kurssilla on käsitelty eri luennoitsijoiden avulla nykyistä työkulttuuria ja sen mahdollisia tulevaisuuden visioita.

– Lopuksi opiskelijat esittävät oman näkemyksensä siitä, minkälaista 2020-luvun työväenteatterin pitäisi olla. Lopullinen esitys syntyy kurssin viimeisen viikon aikana.

Opintokokonaisuus syntyi Työväen Näyttämöiden Liiton aloitteesta, ja viisi paikkakuntaa kattava esityskiertue huipentuu liiton 100-vuotispäiville Helsinkiin.

TAITEILIJAT SUUNNANNÄYTTÄJINÄ

Janne Saarakkalan mukaan nykytyöläistä voi kuvainnollisesti verrata prostituoituun, joka joutuu myymään itseään.

– Olemme puhuneet myös yksinäisyydestä ja siitä, miten vaikeaa on löytää joukkovoimaa, kun kaikki tekevät töitä yksin. Lisäksi on käsitelty työpaikkoihin liittyvää kilpailua ja niitä absurdeja mittasuhteita, joihin se voi joskus päätyä, Saarakkala kertoo.

Kurssilla on myös pohdittu utopioita. Sitä, minkälainen parempi tulevaisuus voisi olla, ja minkälaista työtä se vaatisi.

– Voisiko tulevaisuudessa esimerkiksi olla sellainen maailma, jossa oman työnsä saisi tehdä kunnolla, ajan kanssa? Entä kenen pitäisi yhdistää voimansa, että työelämästä voitaisiin tehdä parempi, Saarakkala kysyy.

Saarakkalan mukaan työtä ja työkulttuuria käsittelevälle teatterille on huutava pula. Varsinkin, koska taiteilijat ovat toimineet nykyisen työelämän mallikappaleina ja esitaistelijoina. Samanlainen työn tekemisen tapa, jossa peliin pitää laittaa niin oma persoona, kieli, ruumis kuin esiintymistaidot, on sittemmin yleistynyt muillakin aloilla.

– Jos taiteilijat ovat kerran olleet esikuvia nykyiselle työmallille, voisimmeko olla malleja myös seuraavalle, Saarakkala haastaa.

YHTEISKUNNALLISIA JA POLIITTISIA TEEMOJA

Mikko-Olavi Seppälän mukaan ympäri Suomea sijainneet, sekä harrastajapohjaiset että ammattimaiset työväenteatterit ovat historian saatossa esittäneet hyvin samantyyppistä ohjelmistoa kuin muutkin teatterit.

– Niille ominaista oli kuitenkin esittää työväenhenkisiä, yhteiskuntaa kuvaavia ja kommentoivia näytelmiä. Niissä esimerkiksi ihmiskohtalot asetettiin yhteiskunnalliseen kehykseen.

Hyvänä esimerkkinä Seppälä pitää **Minna Canthin** näytelmiä, joissa ihmisten pahat teot tai kurjat kohtalot eivät johdu yksilön valinnoista vaan olosuhteista, joita voidaan muuttaa.

– Toinen teema, mikä työväenteattereissa saattoi näkyä, oli poliittinen. Näytelmissä saatettiin esimerkiksi kehottaa ammatilliseen järjestäytymiseen tai havainnollistaa pääoman ja työn välistä ristiriitaa lakkokuvauksia esittämällä. Mutta se ei saanut jalansijaa kuin poikkeustapauksissa, Seppälä sanoo.

OMISTA TEATTEREISTA SAMAAAN KATSOMOON

Työväenteatterien 150-vuotisen historian kulta-aika sijoittui 1900-luvun alusta vuoteen 1930. Niiden toiminta jatkui 1960-luvulle asti, jolloin maaseutu alkoi tyhjäntyä ja kaupunkeihin alkoi syntyä ammattiteattereita.

– Sitä ennen meillä oli vahva harrastajateatterikenttä. Ammattimaiset työväenteatterit sen sijaan vähenivät merkittävästi talvisodan jälkeen, kun synnytettiin kaupunginteattereita. Eri yleisöillä ei ollut enää tarvetta omille teattereille, vaan mahduttiin samaan katsomoon, Janne Seppälä kertoo.

Sittemmin työväenteatterit on sisäänleivottu osaksi paikkakuntien muuta teatteritoimintaa. Suomi on muuttunut, ja koko työväenkulttuuri ja sosiaaliset luokat hahmottuvat vaikeammin.

– Työväenteatteri oli historiallinen vaihe joka on sulautunut näkymättömiin, mutta se muodostaa tärkeän osan suomalaisen teatterikentän rakenteita, Seppälä sanoo.

Esitys saa ensi-iltansa Tampereen Työväen Teatterin Eino Salmelaisen näyttämöllä maanantaina 16.3.2020 klo 19. Tampereen jälkeen esitys lähtee kiertueelle Jyväskylän Aaltosaliin (19.3.), Salon työväentaloon (20.3.) ja Tarmon taloon Turkuun (21.3.).

Ensi-iltaa edeltää Työväen Näyttämöiden liiton 100-vuotisjuhlaneeli otsikolla Missä on sivistyksen paikka? Aiheesta keskustelevat Teatterinjohtaja Otso Kautto, näyttelijä, ohjaaja Tiina Lymi, työelämäprofessori Matti Apunen ja lehtori Marietta Kunnas. Puhetta johtaa toimittaja Suna Vuori. Tilaisuus alkaa klo 17 Eino Salmelaisen näyttämöllä. Sekä paneeliin että esitykseen on vapaa pääsy.

*Jenni Meronen
Kuva: Kansan Arkisto*